

➤ Strategi
Rutin
Instruktion, mm

Strategi för Grönstruktur 2021 - 2025

Beslutad av: Kommunfullmäktige 2021-11-18 § 275

Diarienummer: 00592-2020

1. Inledning

Bakgrundsrapporten är tjänstemännens utredning som ligger till grund för strategins utvecklingsområden nedan. Politiken ska läsa den noggrant tillsammans med strategin inför beslut. På så sätt kan ni beslutsfattare avgöra om de utvecklingsområden som föreslås är relevanta.

1.1. Grönstrukturen – ett sammanhängande nätverk

Grönstruktur är samhällets nätverk av grönområden, såsom parker, skogar och ängar. Grönstrukturen innehåller även gröna stråk i urbana miljöer, till exempel trädkantade gång- och cykelvägar. Blåstrukturen består av sjöar, stränder, våtmarker och vattendrag. Vitstrukturen är snötäckt natur- och parkområden och stråk som, tillsammans med is- och snötäckt sjöar, kan användas för rekreation.

Begreppet grönstruktur i följande text omfattar även blå- och vitstruktur. För övriga begrepp som finns i strategin; se den Bakgrundsrapport som tillhör strategin.

1.2. Hållbar tillväxt

Östersunds kommun ska växa hållbart.¹ Grönstrukturen har stor betydelse vid samhällsplanering, som andra övergripande strukturer, till exempel bebyggelsestruktur och trafikstruktur. Grönstrukturen är bland annat viktig för att bevara biologisk mångfald, för att mildra effekterna av ökad nederbörd och för folkhälsan.² Grönstrukturen är också betydelsefull för att kommunen ska vara attraktiv för invånarna, besökare och de som funderar på att flytta hit.³ Därför behöver vi sätta fokus på ekologisk och social hållbarhet, när vi planerar för hållbar tillväxt. Vi behöver då kunskap om var det finns viktiga gröna värden och betydelsefulla gröna samband i kommunen. Först då kan vi göra en klok avvägning med andra samhällsstrukturer när stad och landsbygd växer.

2. Syfte

Syftet med strategin är att, utifrån de ställningstaganden som tagits i Översiktsplanen och Plan för naturvård och park, utveckla och förvalta kommunens grönstruktur på ett smart och hållbart sätt.

3. Avgränsningar

Strategin utgår från biologisk mångfald samt två av de fyra aspekterna av ekosystemtjänster; tjänster och nyttor som naturen och ekosystemen ger oss gratis, se *Figur 1*.

Vi kommer att inrikta arbetet 2021 – 2025, på att identifiera, bevara och stärka grönstrukturen utifrån följande strategiska utvecklingsområden:

- **Biologisk mångfald** - variationsrikedom bland allt levande är en nödvändighet för livet på jorden.”
- **Kulturella ekosystemtjänster** - upplevelser, rekreation och platser för möten ute i natur- och kulturmiljöer.
- **Reglerande ekosystemtjänster** - hur vegetation kan mildra klimatförändringarnas effekter - bland annat tar grönytor emot och fördröjer stora mängder nederbörd och vegetation ger skugga.

¹ Kommunens mål 2: I Östersunds kommun har vi en trygg och tillgänglig infrastruktur där både stad och landsbygd växer på ett smart och hållbart sätt.

² Folkhälsost strategi 2019-2023.

³ Kommunens mål 5: I Östersunds kommun finns goda förutsättningar för en meningsfull fritid och ett aktivt liv.

När vi arbetar med de tre utvecklingsområdena börjar vi med Östersund och de större tätorterna. I första hand kommer vi att arbeta med den kommunägda oexploaterade marken, mark som inte är bebyggd eller asfalterad. Strategin omfattar inte avtal med andra kommuner och liknande som har påverkan på grönstrukturarbetet. Dessa avtal tas med i det dagliga arbetet och omfattas inte av strategin.

Figur 1. Bilden visar hur de fyra kategorierna av ekosystemtjänster förhåller sig till varandra och består av två rader. I den övre raden finns de *försörjande*, *reglerande* och *kulturella* ekosystemtjänsterna i var sin kolumn. I den nedre raden finns *stödjande* ekosystemtjänster. De stödjande bildar grunden för de andra tre. För varje kategori ges exempel på nyttor vi får gratis.

4. Utvecklingsområden

4.1. Grönstruktur identifieras, bevaras och stärks för *biologisk mångfald*

4.1.1. Vad Östersunds kommun vill uppnå

- Vi har god kunskap om naturvärdena i vår kommun. Alla som i sitt arbete kan påverka och utveckla grönstrukturen på något sätt ska göra det. Vi har också redskap att arbeta så att värdena bevaras. Då kan vi undvika att exploatera höga naturvärden, till exempel vid samhällsplanering eller oförsiktiga schaktarbeten.
- De gröna och blå områdena är tillräckligt stora och har kopplingar mellan sig, för att olika arter ska kunna leva och utvecklas på lång sikt.
- Vi har en stärkt biologisk mångfald genom det sätt vi sköter och utvecklar grönstrukturen.

4.1.2. För att uppnå detta måste vi göra följande:

4.1.2.1. Kartläggning/kunskapsunderlag

För att driva ett aktivt och samordnat naturvårdsarbete, och på så sätt stärka den biologiska mångfalden, ser kommunen till att utföra kartläggning och analyser. Kommunens arbeten ska visa vilka arter och miljöer som är värdefulla samt viktiga samband, till exempel spridningsvägar.

Prioriterat är ökad kunskap om befintliga naturvärden, i första hand de som finns på kalkrik mark. Exempel på det är rikkärr, ängsmarker, vägrenar och kalkbarrskogar. Även små områden kan innehålla mycket stora naturvärden och tillsammans bilda artrika övergångszoner och värdefulla samband. Exempel på sådana biotoper är skogsbryn, vegetation längs bäckar, vägar och gator kantade av gräsmark och trädrader samt mindre vattenmiljöer.

4.1.2.2. Planeringsunderlag

Utifrån kartläggningen ska berörda förvaltningar i Östersunds kommun gemensamt ta fram de planeringsunderlag som behövs för att stärka grönstrukturens biologiska mångfald. Prioriterade områden för planeringsunderlag under 2021-2025 är Torvalla-Odensala, Brunflo, Frösön och Lit.

Vi gör planeringsunderlagen tillgängliga, lätta att hitta och förstå för planering av ny markanvändning. Underlagen ligger också till grund för arbetet enligt de båda styrdokumenterna nedan.

4.1.2.3. Styrdokument för Grönstruktur Tätortsnära skog

Naturvårdsinsatser är det huvudsakliga inslaget i kommunens skogsbruk för skogsområden där naturvärden, rekreation och sociala värden ska värnas, så kallade tätortsnära skogar. Styrdokumentet ska omfatta alla kommunens tätortsnära skogar. Dokumentet *Skötselplan för Stadsnära skogar vid Östersund och Frösön*, antaget 1999, bör revideras.

4.1.2.4. Styrdokument för Grönstruktur Kompensation och markbyten

Kommunen bör ta fram ett styrdokument för att klargöra och styra när och hur vi ska utföra naturvärdesinventeringar och använda ekologisk kompensation. Detta dels för att säkerställa att naturvärdesinventeringar ska vägas in innan planbesked ges, dels för att styra hur kommunen ska hantera och kompensera för förlust av värdefull grönstruktur. Styrdokumentet ska även ta upp hur vi ska tänka och agera kring markförvärv och markbyten som kan binda samman flera grönområden till en sammanhängande grönstruktur.

4.2. Grönstruktur identifieras, bevaras och stärks för *kulturella* ekosystemtjänster

4.2.1. Vad Östersunds kommun vill uppnå

- I kommunen har vi nära till park- och skogsområden för planerade och spontana möten, motion, lek och vila. Närheten gäller främst från bostäder, skolor och förskolor men också från arbetsplatser.
- Möjligheten att till fots, med rullstol, på cykel eller på skidor kunna färdas från boendet till stora skogs- och strövområden samt på Storsjöns is ska utmärka Östersund som en friluftstad. Även i kommunens andra tätorter kan vi röra oss längs gröna och blå stråk alla årstider. Stråken knyter samman bostadsområden med friluftsområden och med stränder. Dessa områden är särskilt viktiga eftersom sjöar, vattendrag och större skogsområden med spår och stigar har en särskild dragningskraft. Tillsammans ger det goda möjligheter till rekreation, meningsfull fritid och ett aktivt liv.⁴
- Grönstrukturen har tillgängliga och varierande park- och naturmiljöer som tillgodoser många olika behov och önskemål. Barn, unga, medelålders och gamla, känner sig välkomna och trygga. Vi planerar ett så jämlikt utbud som möjligt och tar hänsyn till demografiska och socioekonomiska förutsättningar.

⁴ Kommunens mål 5: I Östersunds kommun finns goda förutsättningar för en meningsfull fritid och ett aktivt liv.

4.2.2. För att uppnå detta måste vi göra följande:

4.2.2.1. Kartläggning/Kunskapsunderlag

Östersunds kommun ska kartlägga på vilket sätt grönstrukturen är användbar för medborgarna. Vi ska beskriva park- och naturområden, allmänna platser och strandområden utifrån närhet, tillgänglighet, upplevelsevärden samt storlek och innehåll. Underlag bör samlas in genom inventering, enkäter och andra metoder, till exempel sociotopkarteringar.

4.2.2.2. Planeringsunderlag

Utifrån kartläggningen gör vi analyser och tar fram planeringsunderlag. Analyserna ska visa var grönstrukturen behöver stärkas för att uppnå ett så jämnt utbud som möjligt. Analyserna är viktiga underlag vid fysisk planering, vid förvaltning, samt för att genomföra kommunens strategier och riktlinjer för folkhälsa och fysisk aktivitet.

4.2.2.3. Styrdokument för Grönstruktur Tillgång och Tillgänglighet

Kommunen bör ta fram ett styrdokument som beskriver hur vi ska tänka för att värna och sträva mot närhet, god tillgång och tillgänglighet till grönområden och grönstruktur av hög kvalitet. Styrdokumentet ska beskriva storlek, innehåll, värden och önskvärda avstånd till alla bostäder, förskolor, skolor och även från arbetsplatser.

4.2.2.4. Styrdokument för Lekplatser

Dokumentet *Strategi för tillgängliga lekplatser* (MSN 861-2017) bör revideras.

4.3. Grönstruktur identifieras, bevaras och stärks för reglerande ekosystemtjänster

4.3.1. Vad Östersunds kommun vill uppnå

- Östersunds kommun tar tillvara grönytor och grönområden i tätorterna för att rena och fördröja dagvatten, rena luft, dämpa buller och förbättra lokalklimatet.
- Reglerande ekosystemtjänster är en naturlig del i samhällsplanering och vid exploatering.
- Genom att skydda och stärka den befintliga grönstrukturen minskar vi samhällets sårbarhet inför de klimatförändringar som inte går att undvika. Framtida kostnader kan minska när större hänsyn tas till grönstrukturens reglerande ekosystemtjänster.

4.3.2. För att uppnå detta måste vi göra följande:

4.3.2.1. Kartläggning/kunskapsunderlag

Östersunds kommun kartlägger grönstrukturens befintliga möjligheter att bidra med reglerande ekosystemtjänster. Prioriterat är att identifiera grönska och träd som är särskilt viktiga för dagvattenhantering och för att mildra så kallade värmeöar. Kommunen ska även översiktligt kartlägga påverkan av buller i kommunens grönområden samt hur vilda pollinatörer kan gynnas.

4.3.2.2. Planeringsunderlag

Utifrån kartläggningarna tar vi fram planeringsunderlag som visar var grönstrukturen behöver bevaras och utvecklas. På så sätt blir underlaget ett led i att genomföra strategier för klimatanpassning och för dagvattenhantering. Kommunen gör underlagen tillgängliga och använder dem inom planering och exploatering.

4.3.2.3. Styrdokument för Grönstruktur Träd och vegetation

Östersunds kommun tar fram dokumentet för att stärka och bevara vegetation, särskilt uppvuxna träd, eftersom de har stor betydelse för många ekosystemtjänster. Träd är viktiga för att bland annat ta upp och fördröja dagvatten, rena luft, dämpa buller och skydda mot värmeöar, UV-strålning och vind. Styrdokumentet ska innehålla riktlinjer och vara en vägledning för hur Östersunds kommun ska skydda och värdera träd, vid planering, byggande och förvaltning.

Figur 2. Träd har stor betydelse för många ekosystemtjänster. Bilden visar ett symboliskt träd med en mörkgrön, avrundad rektangel längst ned, som illustrerar trädets rötter. Från den är bruna linjer ritade. De bildar trädets stam och grenar. Fäst vid grenarna finns gröna cirklar, ovaler och pratbubblor. De bildar trädets lövverk. I de gröna ytorna, som de olika formerna bildar finns text med exempel på ekosystemtjänster träd ger oss gratis. Ju större och äldre träd, desto fler och större är ekosystemtjänsterna.

5. Relaterade dokument

- Bakgrundsrapport Strategi för Grönstruktur
- Östersund 2040 Översiktsplan
- Ett Östersund för alla 2015
- Stadsnära Skogar vid Östersund och Frösön 1999
- Folkhälsostراتيجية 2019 - 2023
- Klimatprogram 2019 - 2030
- Klimatstrategi 2019 – 2023.